

28. 5. 2013

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Koncepce univerzitní nemocnice - majetkové a organizační aspekty

V srpnu roku 2012 vláda schválila věcný záměr zákona o univerzitních nemocnicích, jehož hlavním smyslem je přeměna fakultních nemocnic na nemocnice univerzitní.

Fakultní nemocnice mají představovat zdravotnická zařízení poskytující zdravotní služby na nejvyšší úrovni. Za současného stavu však nejsou nastaveny odpovídající podmínky pro efektivní spolupráci fakultní nemocnice a příslušné lékařské fakulty. Tedy současná situace nenapomáhá rozvoji zdravotních služeb, vzdělávání, výuky, vědy a výzkumu. Příčinou nežádoucího stavu je skutečnost, že fakultní nemocnice jsou zřizovány Ministerstvem zdravotnictví ve formě příspěvkových organizací přímo napojených na státní rozpočet, a dále, že fakultní nemocnice jsou navíc omezeny při nakládání s majetkem. Fakultní nemocnice musí odvádět do státního rozpočtu příjmy z pronájmu nemovitého majetku, popř. z prodeje, dále mají povinnost dodržet, aby úhrady, ke kterým se zaváží, nepřekračovaly jejich rozpočet na příslušný rok, jsou omezeny v samostatném rozhodování, neboť důležitá rozhodnutí vyžadují souhlas zřizovatele, nemohou samy měnit účel a předmět svých aktivit. Za současného stavu stát ručí za závazky fakultní nemocnice.

Tento příspěvek se zaměřuje pouze na dílčí aspekty nové právnické osoby - **univerzitní nemocnice**, a to aspekt majetkový a organizační.

Hlavní změnou, kterou zákon o UN přinese, bude zefektivnění **nakládání s majetkem univerzitní nemocnice a ukončení přímé vazby na státní rozpočet v podobě příspěvku ze státního rozpočtu**.

Univerzitní nemocnice nabude majetek v **okamžiku své přeměny** z fakultní nemocnice do formy univerzitní nemocnice.[1] Majetek státu, ke kterému má ke dni předcházejícímu účinnosti zákona o UN příslušnost hospodaření fakultní nemocnice, se dnem účinnosti tohoto zákona stává majetkem příslušné univerzitní nemocnice. Univerzitní nemocnice se stane vlastníkem vždy pouze toho majetku, ke kterému měla příslušnost hospodaření ta fakultní nemocnice, která se na dotčenou univerzitní nemocnici přeměnila.[2]

Závazky dosavadních fakultních nemocnic nezanikají, tj. nejsou dotčeny přeměnou fakultních nemocnic na univerzitní nemocnice. Stát bude nadále ručit za závazky fakultních nemocnic existujících ke dni 31. 12. 2013.[3] Za závazky univerzitních nemocnic, které vzniknou od 1. 1. 2014, však již stát ručit nebude.

U majetku, který není potřeba pro hlavní činnost univerzitní nemocnice, a který na tuto nemocnici přešel bezplatně, se stanoví nabídková povinnost vůči státu k bezúplatnému převodu majetku zpět na stát. Jedná se o subsidiární postup, ke kterému se přikročí pouze, pokud věc (majetek) nebude využita univerzitní nemocnicí k sociálním, školským, zdravotnickým nebo vědeckým či výzkumným účelům.

Univerzitní nemocnice bude povinna svůj majetek využívat k realizaci hlavní činnosti.[4] Univerzitní nemocnice může svůj majetek využívat k další nebo jiné činnosti jen v zákonem stanovených případech. Univerzitní nemocnice je povinna pečovat o rozvoj a ochranu svého majetku a nakládat s

ním s péčí řádného hospodáře. Převádí-li univerzitní nemocnice věc, je povinna sjednat cenu nejméně ve výši, která je v daném místě a čase obvyklá; bezúplatně lze věc převést pouze ve veřejném zájmu. Nově se také upravuje bezúplatné užívání majetku univerzitní nemocnice a spolupracující vysoké školy, a to oboustranně.

Univerzitní nemocnice může sama nebo společně s jinými osobami založit jinou právnickou osobu nebo se může s jinými právnickými či fyzickými osobami jako společníky sdružit za společným účelem činnosti nebo věci nebo může do takové společnosti vstoupit. Toto je však podmíněno skutečností, že musí být plněn účel využívání výsledků hlavní činnosti nebo další činnosti. Univerzitní nemocnice však nesmí nikdy takovýmto jednáním omezit nebo ohrozit svoji hlavní činnost.

Univerzitní nemocnice nesmí zajišťovat závazky jiných osob ani **zřizovat zástavní právo k movité nebo nemovité věci**[5] a nemůže nabývat jiné cenné papíry než cenné papíry vydané státem.

V případě platební neschopnosti univerzitní nemocnice může být k zajištění uhrazení jejích závazků po vyčerpání prostředků rezervního fondu poskytnuta **návratná finanční výpomoc ze státního rozpočtu České republiky**, nejvýše však 50 % prokázaného nedostatku finančních prostředků.

Mezi **příjmy UN** patří zejména příjmy z veřejného zdravotního pojištění[6], podpora vědy, výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků podle jiného právního předpisu, prostředky poskytnuté ze státního rozpočtu, příjmy z majetku, příjmy z rozpočtů obcí a krajů a od vysoké školy, příjmy z další a jiné činnosti, příjmy z darů a dědictví. Příjmy z veřejného zdravotního pojištění není možné použít na úhradu nákladů, které nejsou spojené s poskytováním zdravotních služeb. Univerzitní nemocnice nesmí ze svých prostředků podporovat resp. financovat uskutečňování výuky studentů.

Výdaje UN pak představují zejména výdaje na hlavní činnost (poskytování zdravotní péče), a dále pak výdaje na další činnost a výdaje na jinou činnost.

Výsledek **hospodaření univerzitní nemocnice** se rozděluje na dvě části, a to výsledek hospodaření hlavní činnosti a výsledek hospodaření v další a jiné činnosti po zdanění. Univerzitní nemocnice využívá zisk po zdanění nejprve k úhradě případné ztráty z minulých období a dále k podpoře hlavní činnosti.

Univerzitní nemocnice obligatorně tvoří **rezervní fond, fond reprodukce majetku, fond účelově určených prostředků a sociální fond**.

Zdrojem **rezervního fondu** i **fondů reprodukce majetku** je přiděl finančních prostředků ze zisku. Použití rezervního fondu k úhradě potřeb nezajištěných výnosů se bude zahrnovat do výnosů univerzitní nemocnice. Nespotřebovaná část prostředků se vrátí do rezervního fondu před zpracováním roční závěrky. Rezervní fond nabývá prostředky z fondu odměn, rezervního fondu zlepšeného hospodářského výsledku a rezervního fondu fakultní nemocnice.

Fond reprodukce majetku je peněžní fond určený ke shromáždění prostředků na obnovu a pořízení majetku. Je vázán zejména na finanční prostředky přímo související s majetkem (odpisy, výnosy z prodeje majetku, dotace z veřejných prostředků a dary poskytnuté za účelem pořízení a technického zhodnocení majetku apod.). Přechází do něj též prostředky z fondu reprodukce majetku fakultní nemocnice.

Fond účelově určených prostředků představuje možnost převést omezený objem účelově určených finančních prostředků, nespotřebovaných v daném kalendářním roce, do fondu účelově určených prostředků a efektivně je využít v roce následujícím (prostředky musí být použity k účelu,

na který byly původně poskytnuty). Od účinnosti zákona o UN se jeho součástí stávají také ty prostředky z rezervního fondu fakultní nemocnice, které je možné považovat za účelově určené.

Sociální fond slouží ve prospěch zaměstnanců k zabezpečení kulturních, sociálních a dalších potřeb. Do sociálního fondu přecházejí prostředky z fondu kulturních a sociálních potřeb fakultní nemocnice.

Zásadní změny dále prodělá **organizační struktura univerzitní nemocnice a s ní související nový manažerský systém řízení univerzitní nemocnice s plnou odpovědností řídicích pracovníků.**

Orgány univerzitní nemocnice nově budou **ředitel** (statutární orgán), **správní rada**, **dozorčí rada** a **akademická rada**. Orgány univerzitní nemocnice budou složeny převážně ze zástupců Ministerstva zdravotnictví a vysokých škol. Vnitřní záležitosti orgánů univerzitní nemocnice se řídí statutem, který je základním vnitřním dokumentem univerzitní nemocnice, a jednacími řády vydanými správní radou, dozorčí radou a akademickou radou. Pro ustanovení orgánů univerzitní nemocnice je stanoveno přechodné období v délce 6 měsíců.

Zákon o UN stanovuje pro členy orgánů UN nad rámec povinnosti loajality[7] i povinnost mlčenlivosti. Při výkonu své funkce je každý člen povinen dbát zájmů univerzitní nemocnice a nesmí upřednostňovat zájmy své nebo třetí osoby. Člen orgánu je povinen vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře. Člen orgánu dbá, aby hospodaření univerzitní nemocnice bylo hospodárné, efektivní a v souladu s účelem, pro který byla univerzitní nemocnice zřízena, a dbá v její činnosti na uplatnění veřejného zájmu.

Odpovědnost za škodu je stanovena u kolegiálních orgánů (dozorčí rada a správní rada) solidárně, tedy členové orgánu, kteří způsobili, že univerzitní nemocnici vznikla škoda, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně, a to v celém rozsahu způsobené škody. S přihlédnutím ke skutečnostem, že pravomoci ředitele jsou významně omezeny pravomocemi ostatních orgánů (zejména správní radou), a že ředitel je zaměstnancem univerzitní nemocnice, budou se podmínky a rozsah odpovědnosti ředitele za škodu způsobenou univerzitní nemocnici řídit zákoníkem práce. Dále pak je stanoveno, že smlouva mezi univerzitní nemocnicí a členem orgánu nebo ustanovení statutu vylučující nebo omezující odpovědnost člena orgánu za škodu jsou neplatné. Účelem tohoto ustanovení je chránit práva a zájmy univerzitní nemocnice.

Ředitel je statutárním orgánem univerzitní nemocnice. Řediteli náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby.[8] Ředitel může podnikat pouze s předchozím souhlasem správní rady. Ředitel např. předkládá správní radě návrh rozpočtu, návrhy, které se týkají rozpočtu univerzitní nemocnice a jeho změn, a návrhy vnitřních předpisů univerzitní nemocnice určených statutem a jejich změn. Ředitel je jmenován na základě výběrového řízení vyhlášeného správní radou. Ředitel je zaměstnancem univerzitní nemocnice a jeho funkční období je pětileté.

Správní rada se skládá z 9 členů. Čtyři členy jmenuje ministr zdravotnictví, čtyři členy jmenuje rektor spolupracující vysoké školy po projednání s děkanem určené lékařské fakulty, a jednoho člena volí zastupitelstvo kraje, na jehož území má univerzitní nemocnice sídlo. Pravomoc jmenovat člena správní rady ministra zdravotnictví vychází z předpokladu, že univerzitními nemocnicemi se stanou stávající fakultní nemocnice, jejichž zřizovatelem je Ministerstvo zdravotnictví, a ze skutečnosti, že Ministerstvo zdravotnictví je ústředním správním orgánem zejména pro zdravotní služby, ochranu veřejného zdraví a zdravotnickou vědeckovýzkumnou činnost. Pravomoc rektora vychází z významu univerzitní nemocnice pro uskutečňování výuky. Pravomoc zastupitelstva kraje vychází z odpovědnosti kraje za organizaci a zajištění lékařské pohotovostní služby, lékárenské pohotovostní

služby a pohotovostní služby v oboru zubní lékařství. Správní rada má taxativně vypočtenou pravomoc. Taxativní výčet vychází ze zbytkové klauzule pravomocí ředitele jako statutárního orgánu. Správní rada tak např. na návrh ředitele stanovuje směry činnosti univerzitní nemocnice a rozhoduje o koncepci jejího rozvoje, střednědobý výhled jejího financování, vydává na návrh ředitele předchozí písemný souhlas k právním jednáním, kterými univerzitní nemocnice hodlá nabýt nebo převést nemovitou věc, převést movitou věc, jejíž cena je vyšší než 10 000 000 Kč a jiné.[9] Správní rada také jmenuje a odvolává ředitele a určuje mu mzdu, přijímá statut univerzitní nemocnice a rozhoduje o jeho změnách, na návrh ředitele uděluje souhlas k uzavření smlouvy o spolupráci, na návrh ředitele zřizuje, mění a ruší další odborná pracoviště univerzitní nemocnice a jiné. K přijetí některých usnesení je nutný souhlas alespoň tříčtvrtinové většiny všech členů správní rady. Patří sem zásadní skutečnosti týkající se univerzitní nemocnice (např. usnesení, kterým UN hodlá bezúplatně převést movitou věc o ceně vyšší než 100 000 Kč), přičemž požadavek na kvalifikovanou většinu zaručuje, že k přijetí rozhodnutí nepostačuje souhlas pouze člena voleného zastupitelstvem kraje a členů jmenovaných rektorem vysoké školy nebo ministrem zdravotnictví. Členům správní rady je na rozdíl od ředitele zakázáno podnikat.

Dozorčí rada má 5 členů, z čehož 2 členy jmenuje ministr zdravotnictví, 2 členy jmenuje rektor spolupracující vysoké školy po projednání s děkanem určené lékařské fakulty a 1 člena volí zaměstnanci univerzitní nemocnice. Dozorčí rada vykonává dohled nad činností univerzitní nemocnice, nad hospodařením a nakládáním s majetkem univerzitní nemocnice, určuje auditora, který ověřuje výroční zprávu a účetní závěrku univerzitní nemocnice, kontroluje, jak je vedeno účetnictví, a přezkoumává výroční zprávu, včetně účetní závěrky a další. [10] Členům dozorčí rady, je stejně jako členům správní rady zcela zakázáno podnikat.

Akademická rada je poradním orgánem ředitele a správní rady. Členy akademické rady jmenuje ředitel a děkan určené lékařské fakulty. V kvalifikovaných případech má vydání záporného stanoviska akademické rady, resp. nevydání kladného stanoviska za následek, že v konkrétní věci je k přijetí usnesení správní rady nutná tříčtvrtinová většina všech členů správní rady. Akademická rada vydává předchozí stanovisko k návrhu směrů činnosti univerzitní nemocnice a k návrhu koncepce jejího rozvoje, návrhu statutu a jeho změn, vykonává působnost při posuzování podávaných grantových a dalších výzkumných projektů a projednávání zpráv o těchto projektech; podrobnosti stanoví statut, vyjadřuje se k zásadním otázkám, které se týkají výuky, vědecké, výzkumné a vývojové činnosti a další.

Výše popsaný model univerzitní nemocnice (především jeho majetkový a organizační aspekt) však obsahuje některé nedostatky.

Určité riziko představuje skutečnost, že dojde k přechodu majetku státu na nestátní subjekt, tedy ve skutečnosti, že dojde k odstátnění státního majetku. V současné době fakultní nemocnice pouze hospodaří s majetkem státu, ale nevlastní jej. Nabytím účinnosti zákona o UN tak dojde k bezplatnému převodu státního majetku do rukou právního subjektu sui generis - **univerzitní nemocnice**.

Další riziko představuje skutečnost, že univerzitní nemocnice nebude hospodařit s vyrovnaným rozpočtem, neboť už neexistuje státní garance. Stát již nebude za závazky univerzitní nemocnice ručit. Na druhou stranu převedení státního majetku do dispozice univerzitní nemocnice by mohlo vést ke zkvalitnění a zefektivnění dispozice s ním. Tomu však bude bránit skutečnost, že univerzitní nemocnice **nemůže zřizovat zástavní právo k movité nebo nemovité věci**. Účelem tohoto zákazu je ochrana majetku, nicméně takový zákaz bude bránit dalšímu rozvoji univerzitní nemocnice. V situaci, kdy bude univerzitní nemocnice mít tendenci budovat, rekonstruovat či jinak zhodnocovat vlastní majetek (svá pracoviště), a pokud pro tuto činnost nebude mít univerzitní nemocnice dostatek finančních prostředků, nebude moci podepsat smlouvu o úvěru, neboť nebude moci k jejímu zajištění

použít vlastní movitý nebo nemovitý majetek. Vhodným a zároveň bezpečným řešením by bylo zastavit majetek se souhlasem správní rady. Nicméně předložené řešení - úplný zákaz zajištění majetku brzdí univerzitní nemocnici v jejím dalším rozvoji.

Další úskalí navrhovaného řešení představuje **zákaz konkurence**, který se vztahuje na členy kolegiálních orgánů a také ředitele. Zákaz konkurence neúměrně zasahuje do podnikatelských aktivit především členů správní rady a členů dozorčí rady. Na rozdíl od ředitele nemocnice, který může podnikat za předpokladu, že k tomu získal souhlas správní rady, podnikání je zcela zakázáno členům správní a dozorčí rady. Z povahy věci by však bylo vhodnější omezit v podnikatelských aktivitách především ředitele, který je zaměstnancem nemocnice, a tudíž lze předpokládat, že se bude podnikatelským aktivitám věnovat pouze okrajově, neboť jeho hlavní činností bude pracovní poměr k nemocnici. Namísto toho člen dozorčí nebo správní rady není zaměstnancem nemocnice, proto lze předpokládat, že bude vyvíjet podnikatelskou činnost ve větším rozsahu než ředitel nemocnice. Zákonem navržené omezení se jeví jako příliš restriktivní, neboť vhodnějším řešením by bylo omezit tyto podnikatelské aktivity pouze do rozsahu předmětu činnosti univerzitní nemocnice, tak jak to již existuje i u některých jiných obdobně důležitých funkcí.

I když návrh zákona o UN je teprve na samém počátku své legislativní cesty, koncept univerzitní nemocnice byl již schválen věcným záměrem, a proto lze předpokládat, že výše uvedené vstoupí od 1. 1. 2014 v účinnost.

Mgr. Michaela Fedrová,

2. ročník doktorského studia na Právnické fakultě UK v Praze

-----
[1] Dnem nabytí účinnosti zákona o UN

[2] V katastru nemovitostí se vlastnické právo univerzitní nemocnice zapíše záznamem.

[3] Předpokládá se, že do jednoho roku po vzniku univerzitních nemocnic zaniknou (splněním, započtením apod.) všechny závazky univerzitních nemocnic, které vznikly do 31.12.2013 a za které ručí stát.

[4] Hlavní činností univerzitní nemocnice se rozumí poskytování zdravotních služeb, včetně poskytování vysoce specializované zdravotní péče, uskutečňování související vědecké, výzkumné nebo vývojové činnosti a spolupráce s vysokou školou při uskutečňování výuky v akreditovaném studijním programu nebo studijním oboru v oblasti všeobecného lékařství nebo v dalších akreditovaných studijních oborech zdravotnického zaměření, při uskutečňování vědecké, výzkumné nebo vývojové činnosti a při specializačním a celoživotním vzdělávání zdravotnických pracovníků podle jiných právních předpisů a dalších pracovníků ve zdravotnictví.

[5] Cílem je zabránit tomu, aby při zpeněžování zástavy univerzitní nemocnice o majetek nepřišla.

[6] Hlavním zdrojem příjmů, který u stávajících fakultních nemocnic přesahuje 90 % všech příjmů, jsou úhrady od zdravotních pojišťoven ze systému veřejného zdravotního pojištění za poskytnuté zdravotní služby. Ostatní příjmy mají ve vztahu k příjmům z veřejného zdravotního pojištění doplňující povahu.

[7] podle § 159 Zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[8] To plyne z ustanovení § 163 Zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník

[9] Mezi další činnosti patří: zřídit věcné právo k věci univerzitní nemocnice, založit jinou právnickou osobu, nabýt účast v existující právnické osobě, vložit věc do jiné právnické osoby, sjednat, měnit, či ukončit nájemní smlouvu o nájmu nemovitosti, o ploše větší než 300 m², nebo movité věci, jejíž cena je vyšší než 10 000 000 Kč; to neplatí, jedná-li se o nájem na dobu kratší než 3 měsíce, bezúplatně převést movitou věc o ceně vyšší než 100 000 Kč, prominout dluh vyšší než 100 000 Kč, uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce v hodnotě vyšší než 10 000 000 Kč, uzavřít jinou smlouvu, jejímž předmětem je plnění přesahující 30 000 000 Kč,

[10] Dozorčí rada dále rozhoduje o výši odměny členů správní rady, schvaluje jednací řád dozorčí rady, vyjadřuje se k výroční zprávě, projednává a schvaluje zprávu o činnosti správní rady, nejméně jedenkrát ročně podává správní radě v písemné formě zprávu o své kontrolní činnosti, pověřuje ze svých členů osobu, která zastupuje univerzitní nemocnici v soudním nebo správním řízení, jehož účastníkem je také ředitel.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)